

AfryKamera 2014

IX Festiwal Filmów Afrykańskich

Kwiecień 2014

Miejsce: Warszawa – Wrocław – Gdańsk – Koszalin – Kraków – Białystok – Poznań

Organizatorzy: Fundacja FilmGramm i Fundacja dla Somalii¹

Patronat honorowy: Grupa Ambasad Afrykańskich w Polsce

W kwietniu odbyła się IX edycja Festiwalu Filmów Afrykańskich AfryKamera, który na stałe wpisał się do kalendarza wydarzeń kulturalnych o tematyce afrykańskiej w Polsce. Celem festiwalu było ukazanie wkładu twórców pochodzących z różnych państw afrykańskich w rozwój światowej kinematografii, a przede wszystkim dostarczenie polskiej publiczności możliwości obejrzenia filmów produkowanych przez samych Afrykanów lub powstających we współpracy z filmowcami z Europy Zachodniej i Stanów Zjednoczonych. Dzięki kilkudziesięciu projekcjom filmowym dostępnym w salach kinowych kilku miast w Polsce oraz interesującym wydarzeniom towarzyszącym widzowie mieli szansę zapoznać się z przykładami specyfiki i estetyki afrykańskiej sztuki filmowej, jak również z różnorodnością kultur Afryki przedstawionych z perspektywy Afrykanów. Motywem przewodnim tegorocznej AfryKamery była Nigeria oraz problematyka płci i seksualności w szerokim kontekście społecznym, kulturowym i politycznym.

Wszystkie prezentowane filmy zostały podzielone na cztery sekcje filmowe. Były to: „Nowe Kino Nigeryjskie”, „Tęczowa Afryka”, „AfroSelekta” oraz „AfroSzorty”. Sekcja „Tęczowa Afryka”, w ramach której polscy miłośnicy kina obejrzeli filmy z Kamerunu, Ugandy i RPA, dotyczyła zagadnień seksualności, homoseksualizmu, kobiecości i roli płci, jak również współczesnej sytuacji środowisk LGBTQ w wybranych krajach i grupach etnicznych kontynentu afrykańskie-

¹ Więcej informacji na temat festiwalu na stronie internetowej www.afrykamera.pl/.

go. Wśród tytułów znalazł się pełnometrażowy dokument „Bóg kocha Ugandę” („God Loves Uganda”) w reżyserii Rogera Rossa Williamsa, nagrodzony między innymi na prestiżowych Międzynarodowych Festiwalach Filmowych w Sundance i Durbanie w 2013 roku oraz opowiadający o nieetycznej działalności religijnej amerykańskich i ugandyjskich misjonarzy ewangelickich. Autorzy w krytyczny sposób odwołują się do akcji prowadzonych w ramach pomocy zagranicznej i rozwojowej, które są ukierunkowane religijnie i niosą ze sobą treści pełne nienawiści i braku poszanowania praw człowieka wobec licznych przedstawicieli ruchu LGBT w Ugandzie. Inne wyświetlane filmy z tej sekcji to: południowoafrykański dokument „Królowe nocy w świetle gangów” („Glitterboys and Ganglands”), stanowiący wycinek z życia kilku transseksualistów z Kapsztadu przygotowujących się do udziału w lokalnym konkursie piękności oraz „Taki się urodziłem” („Born This Way”), będący komentarzem do codziennych wyzwań członków społeczności homoseksualnych w Kamerunie, którzy zmagają się z poczuciem odmienności, a przede wszystkim z jawnymi naruszeniami swoich praw. Jedyнным krajem afrykańskim, w którym małżeństwa osób tej samej płci są legalne jest RPA, zapewniające ponadto ochronę prawną przed dyskryminacją, zapisaną w konstytucji. Tymczasem w Kamerunie, gdzie występuje najwyższy wskaźnik aresztowań za kontakty homoseksualne, egzekwowane prawo wywodzi się jeszcze z czasów kolonialnych i zakłada karę dożywotniego więzienia.

Okazję do przyjrzenia się muzycznej odsłonie twórczości z Nigerii stanowił blok filmów „Naija Beats”, czyli zestaw dwunastu najlepszych wideoklipów, ukazujących różnorodne oblicza rozwoju przemysłu filmowego tego kraju. Wśród prezentowanych reżyserów znaleźli się Ebele Okoye, Sesan Ogunro, Clarence Peters, Moe Musa, J.O. King oraz afrobeatowiec i jazzman Olawale Ashimi. Na szczególną uwagę zasłużył także blok „Afrykańskie Metropolis”, prezentujący sześć obrazów krótkometrażowych, zrealizowanych w afrykańskich metropoliach takich jak Kair, Lagos, Nairobi, Abidżan, Dakar i Johannesburg, odkrywających przed widzami barwne kulisy życia codziennego ich mieszkańców. Polski akcent festiwalu został zawarty w bloku „Afryka w polskim obiektywie” w postaci zbioru pięciu polskich dokumentów nakręconych w 2013 roku w Nigrze, Kamerunie, Egipcie, Burkina Faso i Sierra Leone.

Na film otwarcia wybrano biograficzny film „Mandela: Długa droga do wolności” („Mandela: Long Walk to Freedom”), nominowany do Oscara i Złotych Globów, w reżyserii Justina Chadwicka. W opowieści filmowej, opartej na autobiografii pod tym samym tytułem, twórcy ukazali charyzmatyczną postać Nelsona Mandeli (w tej roli Idris Elba), prezentując w kronikarski sposób losy tego czołowego południowoafrykańskiego polityka od czasów dzieciństwa, poprzez 27-letni pobyt w więzieniu politycznym, po dzień pierwszych demokratycznych wyborów w RPA w 1994 roku, kiedy Mandela został wybrany na stanowisko prezydenta.

Film miał swoją światową premierę tuż po śmierci Mandeli, który zmarł 5 grudnia 2013 roku w Johannesburgu.

Jedną z ważniejszych atrakcji festiwalu była projekcja filmu „Połówka żółtego słońca” („Half of a Yellow Sun”) w reżyserii Biyi Bandele, największa i najbardziej kosztowna produkcja w historii przemysłu filmowego Nigerii. W głównej roli męskiej pojawił się Chiwetela Ejiofora, nominowany do Oscara za rolę w głośnym filmie „Zniewolony. 12 Years a Slave”. Dramat stanowił adaptację powieści autorstwa nigeryjskiej pisarki i działaczki feministycznej Chimamandy Ngozi Adichie, która burzliwe losy Olany i jej męża Richarda przedstawiła na tle pogrążonej w wojnie domowej w Nigerii pod koniec lat sześćdziesiątych XX wieku. Film ten uroczyście zamknął festiwal w Warszawie, zyskując bardzo przychylną opinię widzów. W Nigerii wywołał jednak wiele kontrowersji, a jego premiera, zaplanowana na koniec kwietnia, została w tym kraju oficjalnie zablokowana przez rządową cenzurę filmową. Jej przedstawiciele uzasadnili swoją decyzję możliwością wystąpienia eskalacji przemocy na tle etnicznym w regionie południowej Nigerii na skutek tego, iż w zbiorowej pamięci wielu Nigeryjczyków obrazy konfliktu w Biafrze pozostają wciąż żywe. Jak podają nigeryjskie media, ostatecznie w lipcu cenzura wydała pozwolenie na dystrybucję filmu i trafi on do kin 1 sierpnia b.r.

Pod koniec AfryKamery jury w składzie: Adam Warzyszyński (organizator Filmowej Stolicy Lata, założyciel szortal.pl), Monika Derenda (producentka, obecnie pracująca nad realizacją remake’u polskiego filmu „Popiół i diament” w Nigerii) i Artur Zaborski (redaktor naczelny portalu stopklatka.pl) nagrodziło kenijski, krótkometrażowy film „Zaraza” („Yellow Fever”) w reżyserii Ng’endo Mukii. Obraz otrzymał nagrodę ufundowaną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w wysokości 800 euro. Film, będący animowaną etiudą, podejmował kwestie kobiecości i kenijskich kanonów piękności oraz koncepcję koloru skóry.

Widzowie w oficjalnym głosowaniu na najlepszy film krótkometrażowy wyróżnili produkcję „Twaaga” w reżyserii Cedrica Ido z Burkina Faso. Tytuł nagrody publiczności dla najlepszego filmu pełnometrażowego przypadł natomiast „Córkom Delt Nigru” („Daughters of the Niger Delta”), filmu wyreżyserowanego przez dziewięć bohaterek dokumentu – mieszanek regionu Delt Nigru, pod opieką realizacyjną i produkcyjną holenderskiej reżyserki Ilse van Lamoen. Ponadto spośród dokumentów i filmów pełnometrażowych widzowie uznali za najlepsze filmy: „Tough Bond” w reżyserii Anneliese Vanderberg i Austina Pecka oraz „Połówkę żółtego słońca” („Half of a Yellow Sun”) w reżyserii Biyi Bandele.

Poza seansami filmowymi i spotkaniami z reżyserami w programie tegorocznej AfryKamery w Warszawie znalazło się wiele wydarzeń towarzyszących, a wśród nich: warsztaty tańców afrykańskich, warsztaty konstruowania kenijskich zabawek recyklingowych z drutu, zwanych „galimoto”, zajęcia językowe z Nigerian Pidgin English oraz dwa pokazy multimedialne dotyczące wybranych aspektów

kulturowych Nigerii. Były to: „Kolor, wzór i szyk. Nigeryjska moda wczoraj i dziś” oraz „Jedna duchowość, wiele wyznań – nigeryjskie religie”, podczas których przybliżono mozaikę wyznań praktykowanych w Nigerii oraz przedstawiono współczesne ubiory w stylu tradycyjnym i nowoczesnym różnych grup etnicznych zamieszkujących ten kraj.

Do odwiedzenia Ghany zaprosiła z kolei polska podróżniczka, która w swojej prelekcji „Czary Mary z Ghany” opowiedziała na temat dawnego królestwa Aszantów, wsi czarownic oraz świętym jeziorze Bosumtwi. Republikę Południowej Afryki zaprezentowano natomiast poprzez slajdowisko „Mandela – fundamentalny optymista”, poświęcone Nelsonowi Mandeli – politykowi, działaczowi na rzecz praw człowieka oraz przeciwko apartheidowi oraz laureatowi Pokojowej Nagrody Nobla. Tytuł pokazu nawiązywał do słów samego Mandeli, który powiedział: „Jestem fundamentalnym optymistą. Trudno powiedzieć, czy mam to z natury czy z wychowania. Optymizm polega na utrzymaniu głowy w kierunku słońca, kiedy nogi idą do przodu. Miałem wiele ciężkich chwil w życiu, moja wiara w ludzkość była srodze testowana, ale nie rozpaczałem, bo jest to kierunek klęski i śmierci”².

Dla miłośników kuchni afrykańskich przygotowano specjalne warsztaty kulinarne prowadzone przez pochodzące z Konga – Rosę i Teresę oraz Felicię z Rwandy, które wspólnie działają w ramach inicjatywy kulturalnej „Kisz Misz” w Spółdzielni Socjalnej „Terra” w Warszawie. Uczestnicy zasmakowali przyrządzonych przez siebie potraw, w tym *pandu* oraz dań z batatów oraz plantanów. Podczas festiwalu tradycyjnie nie zabrakło także zajęć muzycznych i tanecznych. Warsztaty nigeryjskiego Afro Dance oraz gry na perkusji zachodnioafrykańskiej, bębnach *dundun* i *djembe* w popularnych rytmach malinke, soussou, peul, toma i бага zostały przeprowadzone przez tancerzy i artystów z Afrykańskiej Szkoły Ruchu i Tańca UANGA.

Warszawską edycję zakończył koncert zespołu Fokn Bois, stworzonego przez charyzmatycznych artystów z Ghany. Muzycy zaprezentowali energetyczny występ będący mieszanką rapu, hip-hopu, afrobeatu oraz musicalu, posługując się przy tym językiem Pidgin English. Teksty ich utworów dotyczą spraw życia codziennego na ulicach Akry – stolicy Ghany oraz dyskusji na tematy polityczne. W ich widowisku nie zabrakło również absurdałnego humoru oraz ciekawej choreografii, które dostarczyły publiczności niebanalnych wrażeń.

W programie AfryKamery we Wrocławiu znalazło się natomiast spotkanie edukacyjne „Jak reagować na rasizm?”, przeprowadzone przez organizację pozarządową działającą na rzecz praw człowieka Stowarzyszenie NOMADA oraz Fundację Human Project, jak również slajdowisko „Gambia – the smiling coast of Afri-

² Szczegółowy opis wydarzeń towarzyszących AfryKamery dostępny jest na stronie www.afrykamera.pl/wydarzenia.

ca”, podczas którego swoje fotografie zaprezentował etnolog i podróżnik Wojciech Krasuski. Na wydarzenia towarzyszące składały się także: warsztaty z fotografii podróżniczej, koncert grupy muzycznej „Sambacatum”, wystawa „Różnorodność Afryki”, zajęcia tańca Afro, warsztaty „Afryka to nie kraj” i „Co ma północ do południa – globalne współzależności”, będące wprowadzeniem do edukacji globalnej i rozwojowej oraz wykład dr hab. Iwony Anny Ndiaye poświęcony sytuacji kobiet w Senegal.

W Gdańsku odbyła się wystawa fotografii Ludwika Szakiela zatytułowana „Lamb – senegalskie zapasy” połączona ze spotkaniem z autorem i degustacją dań kuchni senegalskiej oraz koncertem zespołu Ikenga Drummers, wykonującego muzykę etniczną, rock i afro jazz.

Patrycja Koziół

Dni Afryki na Uniwersytecie Warszawskim

12-17 maja 2014

Organizator: Katedra Języków i Kultur Afryki Uniwersytetu

Warszawskiego, Międzywydziałowe Koło Afrykanistyczne UW

Dni Afryki organizowane przez Katedrę Języków i Kultur Afryki Uniwersytetu Warszawskiego odbyły się w tym roku już po raz czwarty i trwały przez cały tydzień.³ Głównym celem tegorocznych Dni było propagowanie wiedzy o kulturze afrykańskiej wśród studentów UW i mieszkańców Warszawy oraz integracja różnych środowisk działających na rzecz pozytywnego wizerunku Afryki w Polsce. Założenia te udało się zrealizować dzięki współpracy z organizacjami i instytucjami partnerskimi, otwarciu niektórych zajęć prowadzonych przez Katedrę Języków i Kultur Afryki dla szerszej publiczności oraz włączeniu Dni Afryki w program Nocy Muzeów. Imprezom towarzyszyła też wystawa „Tingatinga – współczesne malarstwo Tanzanii”, którą można było oglądać w Bibliotece Uniwersyteckiej w dniach 29 kwietnia – 15 maja. Szczególnym wydarzeniem wkomponowanym w Dni Afryki była międzynarodowa konferencja afrykanistyczna honorująca wybitnego pracownika Katedry dr Eugeniusza Rzewuskiego.

Dni Afryki zainaugurował cykl wykładów etiopistycznych. 12 maja w ramach seminarium dr Hanny Rubinkowskiej-Anioł odbył się gościnny wykład Michała

³ Partnerami Katedry w organizowaniu wydarzeń były działające w Polsce fundacje: Afryka Inaczej, Fundacja dla Somalii, Forum Kenijsko-Polskie oraz Afryka Connect, a także Staromiejski Dom Kultury i Biblioteka UW.